

Лубкей Н.П., к.е.н., доцент

**ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З
ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ**

Лубкей Н.П., к.э.н., доцент

**ВИДЫ И ОСОБЕННОСТИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ РИСКОВ, СВЯЗАННЫХ С
ГОСУДАРСТВЕННЫМ ДОЛГОМ**

Lubkey N.P., c.e.s., Associate Professor

**TYPES AND SPECIFICS OF IDENTIFICATION OF THE PUBLIC
DEBT RISKS**

Формування у більшості країн світу значних за обсягом боргів пов'язане із виникненням певних ризиків, котрі несуть загрози розвитку економіки. У вузькому розумінні управління державним боргом на сучасному етапі зводиться, насамперед, до виявлення та оцінки боргових ризиків та розробки й реалізації заходів щодо їх мінімізації.

Згідно з українським законодавством ризик, пов'язаний з управлінням державним боргом, – це ризик настання події, котра призведе до зростання витрат державного бюджету, що стосуються погашення і обслуговування боргу, та зменшення обсягу державних запозичень.

Серед ризиків, що пов'язані з державним боргом, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з управлінням державним (місцевим) боргом» відзначено такі їх види: валютний ризик, відсотковий ризик, бюджетний ризик, ризик рефінансування та ризик ліквідності [1]. Валютний ризик обумовлений можливістю змін курсів валют, у яких деноміновані або щодо яких індексуються боргові зобов'язання, по відношенню до курсу національної валюти. Відсотковий ризик – це ризик збільшення плаваючих кредитних відсоткових ставок, які передбачені кредитними договорами. Бюджетний ризик пов'язаний з існуванням ймовірності значного недовиконання державного бюджету за доходами, що може стати причиною необхідності збільшення обсягу державних запозичень та/або невиконання боргових зобов'язань. Ризик

ліквідності – це ризик тимчасової нестачі бюджетних коштів для виконання боргових зобов'язань внаслідок зменшення обсягу ліквідних активів в результаті появи непередбачених поточних витрат або труднощів із здійсненням оперативних запозичень. Ризик рефінансування зумовлений існуванням ймовірності зменшення ємності ринків капіталу, що значно скорочує можливості здійснення запозичень в обсязі, який необхідний для рефінансування державного боргу за прийнятною ціною, та провокує збільшення вартості запозичень.

Вчені виділяють ще й інші види боргових ризиків. Зокрема, О. Карапетян та О. Квасниця, окрім вище перелічених, розглядають у складі ризиків, пов'язаних з державним боргом, ще ціновий ризик, гарантійний ризик, прямий кредитний ризик, крайній ризик, ризик активного управління, управлінський, судовий та операційний ризики [2; 3, с. 163-164].

В Україні регулярно здійснюється оцінка боргових ризиків, що знаходить своє відображення у нормативно-правових актах: Постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на відповідні роки», Наказах Міністерства фінансів України «Про затвердження Програми управління державним боргом на відповідний рік» та відповідних звітах про виконання середньострокових стратегій та програм управління державним боргом. Вказані нормативні акти оприлюднюються у засобах масової інформації.

Варто зазначити, що оцінка боргових ризиків у вище зазначених документах носить загальний та досить умовний характер. Для прикладу проаналізуємо Звіт про виконання Програми управління державним боргом за 2013 рік. У даному Звіті в розділі «Оцінка досягнутих показників та ризиків, пов'язаних з управлінням державним боргом» розглянуто бюджетний, валютний, відсотковий ризики та ризики рефінансування. Про ризик ліквідності навіть не згадується [4].

Оцінка бюджетного ризику здійснюється із використанням показників співвідношення обсягу державного боргу до ВВП та співвідношення обсягу

виплат з обслуговування боргу до доходів державного бюджету. При цьому у звіті порівнюються фактичні показники на кінець звітного періоду із плановими, які визначені у Програмі управління державним боргом за 2013 рік. Аналіз валютного ризику зводиться до визначення частки внутрішнього державного боргу у його загальній структурі на кінець звітного періоду та порівняння даного показника із плановим. Оцінка відсоткового ризику здійснюється аналогічним чином, базуючись на показнику частки державного боргу з плаваючою ставкою. А ризики рефінансування оцінюються на підставі показника середньозваженого строку до погашення державного боргу та вчасності проведення платежів з погашення та обслуговування державного боргу [4].

Отже, однозначно можна стверджувати про необхідність здійснення ґрунтовнішої оцінки ризиків, пов'язаних з управлінням державним боргом, на державному рівні, розробки відповідної методичної бази, яка б давала змогу визначати рівень боргових ризиків та вживати відповідних заходів при констатуванні високого рівня ризику.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з управлінням державним (місцевим) боргом» № 815 від 01.08.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/815-2012-%D0%BF>.
2. Карапетян О. М. Державний борг України : оцінка ризиків та оптимізація управління в умовах глобальної фінансової кризи [Електронний ресурс] / О. Карапетян – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2010_1/NV-2010-V1_27.pdf.
3. Квасниця О. В. Теоретичні підходи до обґрунтування ризиків державного богу / О. Квасниця // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2014. – Том 18. – № 1. – С. 162-168.

4. Звіт про виконання Програми управління державним боргом за 2013 рік /
Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=399290&cat_id=255473.